

सर्वोच्च अदालत, संयुक्त इजलास  
माननीय न्यायाधीश श्री तेजबहादुर के.सी  
माननीय न्यायाधीश श्री पुरुषोत्तम भण्डारी  
फैसला

०७२-CR-०५०५

मुद्दा:- नेपाली नागरिकताको प्रमाण पत्र रद्द गर्ने सम्बन्धी ।

सिरहा जिल्ला गा.वि.स. रामनगर मिचैया वार्ड नं. ४ बस्ने मिथलेश सिंह ----- पुनरावेदक  
१ प्रतिवादी

विरुद्ध

जिल्ला सिरहा सीतापुर प्र.रा. गा.वि.स. वार्ड नं. ६ बस्ने जामुन यादवको छोरा प्रत्यर्थी  
प्रमोद कुमार यादव-----१ वादी

शुरू तहमा निर्णय गर्ने :-

मा. गृहमन्त्री माधव प्रसाद घिमिरे  
श्री गृहमन्त्रालय सिंहदरबार, काठमाडौं

फैसला मिति :-

२०६९।१२।२५

पुनरावेदन तहमा फैसला गर्ने :-

माननीय मुख्य न्यायाधीश श्री ओमप्रकाश मिश्र  
माननीय न्यायाधीश श्री तेजबहादुर राई  
पुनरावेदन अदालत राजविराज

फैसला मिति :-

२०७०।८।१७ गते

न्याय प्रशासन ऐन, २०४८ को दफा १२ को उपदफा (१) को खण्ड (क) (ख)  
बमोजिम दोहोर्न्याई हेर्ने निस्सा प्रदान भई पेश हुन आएको प्रस्तुत मुद्दाको संक्षिप्त तथ्य एवं  
ठहर यस प्रकार छ:-

१. मिथलेश सिंह विदेशी भारतीय नागरिक हुन् निजको घर विदेश भारत जिल्ला छपरा  
वैशाली प्रखण्डमा पर्दछ। निजले नेपालको कित्ते नागरिकता लिन विभिन्न प्रयास गरी  
जिल्ला सिरहा गा.वि.स. वेतौना वडा नं. ३ मा बस्ने विरेन्द्र सिंह राजपुतलाई आर्थिक

प्रलोभनमा पारी कितें पिता बनाई निज विरेन्द्र सिंह राजपुतको कितें छोरा बनी मिति २०५५।८।२२ मा ना.प्र.नं. ०२५९५४५५ स.सि.नं. ७४९४ को कितें नागरिकता लिएको हो। जिल्ला सिरहा गा.वि.स. वेतौना वडा नं. ३ मा बस्ने विरेन्द्र सिंह राजपुतको दुई मात्र छोरा जेठा सतेन्द्र सिंह र कान्छा हितेन्द्र किशोर सिंह मात्र रहेको कुरा निज विरेन्द्र सिंह र निजको छोराहरु बीच चलेको अंशदर्ता मुद्दाले प्रमाणित गरी रहेको छ। मिथलेश सिंह, विरेन्द्र सिंहको छोरा भएको भए सो अंशदर्ता मुद्दामा मिथलेश सिंहको समेत नाम हुनु पर्नेमा अंश दर्ता मुद्दामा निजको नाम देखिदैन। निजले कितें नागरिकताको आधारमा आफ्नो छोरा घनश्याम सिंह, विनोद सिंह, राजेश्वर सिंह, धरम विर सिंह, अजाद सिंह, राजेश्वर भन्ने राजेश सिंहको नागरिकता निकाल्दा तीन पुस्तेमा छोराहरुको बाजेको नाउँमा विरेन्द्र सिंहको नाम उल्लेख गरी कितें नागरिकता निकालेको छ। साथै मिथलेश सिंहले आफ्नो पत्नी शैलो देवी सिंहको पनि ससुराको नाउँमा विरेन्द्र सिंह राजपुतको नाउँ उल्लेख गरी कितें नागरिकता निकालेको हुँदा प्रकरण (३) मा उल्लेखित व्यक्तिहरुलाई पक्राउ गरी नेपाल नागरिकता ऐन, २०६३ को दफा २१ बमोजिम हदैसम्म सजाय गरी कितें नागरिकताहरु बदर गरी जिल्ला सिरहा गा.वि.स. राधोपुर वार्ड नं. २ बस्ने गुजन यादव, ऐ.ऐ. वार्ड नं. ४ मा बस्ने प्रमेश्वर महारा, ऐ.ऐ. वार्ड नं. ८ मा बस्ने रामविलास यादव, ऐ. वार्ड नं. ७ मा बस्ने देवनारायण गोइत बुझी विपक्षीले लिएको कितें नागरिकताको रेकर्ड यस कार्यालयको रेकर्ड फाँटबाट हेरी निज विरेन्द्र सिंह राजपुतले आफ्नो २ जना छोरा सत्येन्द्र सिंह र हितेन्द्र किशोर सिंह बीच चलेको अंश मुद्दाको प्रमाण यसै साथ छ प्रमाण लगाई पाउँ भन्ने समेत व्यहोराको प्रमोद कुमार यादवको जिल्ला प्रशासन कार्यालय सिरहामा दर्ता भएको द.नं. ३२९४ मिति २०६८।१०।१९ को उजुरी निवेदन।

२. मेरा पिता मिथलेश सिंह र आमा शैलो देवी सिंहको हामी पाँच भाइ दाजु भाइ मध्ये जेठा घनश्याम सिंह, माइला विनोद कुमार सिंह, साहिँलो म राजेश सिंह, काइलो अजाद कुमार सिंह र कान्छो धरमवीर सिंह हौं। दिदी बहिनी छैनन् हामी रोजगारीको सिलसिलामा जहाँ भए पनि पाँचै भाइको स्थायी बसोबास रामनगर मिर्चैया गा.वि.स. वार्ड नं. ४ हो। मेरो जन्म रामनगर मिर्चैयामा नै भएको हो। बुवा, आमाको भनाई अनुसार मेरो जन्म हुनुभन्दा पूर्व वेतौनाबाट बसाई सरी मिर्चैया आएको भन्ने थाहा पाएको हुँ। साल मिति थाहा छैन। मेरो ठूलो बुवा सत्येन्द्र सिंह र काका हितेन्द्र किशोर सिंह

सिरहा जिल्लाको वेतौना गा.वि.स. अन्तर्गत हाल वडा नं. ५ मा बसोबास गरी बस्नु भएको छ। मेरा पिता मिथलेश सिंह रामनगर मिर्चैया ४ मा नै बस्नु हुन्छ। मेरो बाजेको नाम विरेन्द्र सिंह हो। मैले २०५८।१२।१५ मा वंशजको नाताले नेपाली नागरिकता प्रमाणपत्र प्राप्त गरेको छु भन्ने समेत व्यहोराको विपक्षी बनाइएका व्यक्ति मिथलेश सिंहका साइला छोरा राजेश कुमार सिंहले २०६८।११।११ गते जिल्ला प्रशासन कार्यालय सिरहामा गरेको बयान।

३. मेरो बाजेको नाम शिव नन्दन सिंह बाबुको नाम विरेन्द्र सिंह मेरो मिथलेश सिंह उमेर वर्ष ६२ को भएँ मेरा पिताहरु जेठा विरेन्द्र सिंह, माइला नरेन्द्र सिंह हुन्। पिता विरेन्द्र सिंहको ३ भाइ छोरा मध्ये जेठा सत्येन्द्र सिंह माइलो म मिथलेश सिंह र कान्छा हितेन्द्र किशोर सिंह छोरी सुजता देवी सिंह हुन् छोरीको विवाह भारत विहारको समस्तिपुरमा भई गएको छिन्। मेरा पिताहरुको बसोबास सिरहा वेतौना गा.वि.स. वार्ड नं. ५ मा साविक देखि हो। वहाँहरु दुवै जनाले नेपाली नागरिकताको प्रमाणपत्र प्राप्त गरिसक्नु भएको छ। नरेन्द्र हाल वेतौनामा नै बस्नु भएको छ। मेरा पिता विरेन्द्र भने साविक देखि साधु सन्तको संगत गरी जोगीको रुपमा बराबर घुमफिर गर्ने मानिस हुनुहुन्थ्यो सोही क्रममा वहाँ ५/६ वर्षदेखि सम्पर्क बाहिर हुनुहुन्छ। निजको पत्ता हालसम्म लागेको छैन। मेरो परिवारमा श्रीमती शैलो देवी सिंह छोराहरु जेठो घनश्याम सिंह माइलो बिनोद सिंह साइलो राजेश कुमार सिंह काइलो अजाद कुमार सिंह कान्छो धरमवीर कुमार सिंह हुन्। श्रीमती शैलो देवी सिंहको नागरिकता बनाएको छैन। छोराहरु पाँचै भाइले वंशजको नाताले नेपाली नागरिकता प्राप्त गरी सकेका छन्। म २००६ सालमा सिरहाको वेतौनामा जन्मिएको हुँ। मेरो आमाको नाम श्यामदेवी राजपुत हो। वहाँ हाल जिवित हुनुहुन्न। मैले २०५५ सालमा यसै जिल्ला प्रशासन कार्यालयबाट वंशजको नाताले नेपाली नागरिकताको प्रमाणपत्र प्राप्त गरेको छु। म भारतीय नागरिक होइन मलाई विदेशी भनी किन उजुरी दिएको हो सो कुरा मलाई थाहा भएन। म ९/१० वर्षको उमेरबाट घर छाडी परदेशी भएको र आफू व्यक्तिगत रुपमा पछि २०३४ साल तिर रामनगर मिर्चैया आएर मोटरगाडीहरु मर्मत सम्हारको कार्य खोली काम गरेकोमा २०५३ सालमा मात्र बुवा तथा घर परिवारसँग सम्पर्क भएको हुँदा त्यसै बीचमा मेरा पिता विरेन्द्र सिंह लगायत दाजु सतेन्द्र सिंह र भाइ हितेन्द्र किशोर सिंह बीच परस्परमा मुद्दा परी अंशवण्डा भएको रहेछ। म सम्पर्क

वाहिर हुँदा मसँग त्यस्तो अंशवण्डा सम्बन्धी केही भएको छैन मेरा पिताले म वाहिर गएको छोरा कुनै दिन आउला भनी मेरो अंश वापत नगदै राखी दिनुभएको रहेछ। जे जति हो २०५३ साल पछि मलाई दिनु भएको थियो। गोरखनाथ सिंह भन्ने व्यक्तिसँग मेरो कुनै चिनजान नाता सम्बन्धी केही छैन। को हुन् थाहा पनि छैन। म गोरखनाथको छोरा होइन मेरा पिता विरेन्द्र सिंह नै हुन्। मैले बाबुको नाम ढाँटेर नागरिकता लिएको होइन भन्ने मिथलेश सिंहले २०६८।११।३० गते जिल्ला प्रशासन कार्यालय सिरहामा गरेको बयान।

४. जिल्ला सिरहा गा.वि.स. बेतौना वडा नं. ३ बस्ने विरेन्द्र सिंहको कति भाइ छोराहरु छन् ? छोराहरुको नाम के हो ? छोराहरुको जन्मस्थान र हालको बसोबास कहाँ छ ? मिथलेश कुमार सिंहको पिताको नाम गोरखनाथ सिंह हो वा विरेन्द्र कुमार सिंह हो ? हितेन्द्र किशोर सिंह र सतेन्द्र सिंह भन्ने मानिसहरु मिथलेश कुमार सिंहका सहोदर भाइ हुन् होइन ? मिथलेश कुमार सिंहको जन्मस्थान कहाँ हो, जन्म मिति के कति रहेछ ? निजको वास्तविक पिता, आमा एवं दाजु भाइहरुको नाम, वतन के हो ? मिथलेश कुमार सिंहका वास्तविक पिता, एवं दाजुभाइहरुले नेपाली नागरिकताको प्रमाणपत्र लिएका छन् छैनन्। मिथलेश कुमार सिंहको घरमा को कसको कुन किसिमको नागरिकता छ र चल अचल सम्पत्ति कसको नाममा छ ? मिथलेश कुमार सिंहले बेतौना गा.वि.स. वडा नं. ३ बस्ने विरेन्द्र कुमार सिंहलाई नक्कली पिता बनाई नागरिकता लिएको हो होइन ? मिथलेश कुमार सिंहको वास्तविक पिताको नाम गोरखनाथ सिंह हो, होइन ? मिथलेश कुमार सिंहको वास्तविक घर, ठेगाना, बाबु, बाजे, भाइहरुको नाम, वतन के हो ? मिथलेश कुमार सिंहले विरेन्द्र कुमार सिंहलाई पिता र वतन गा.वि.स. बेतौना वडा नं. ३ देखिई मिति २०५५।०८।२२ मा ना.प्र.प.नं. ०२५९५४५५ को नागरिकता लिएकोमा सर्जमिनमा बस्ने मानिसहरुको राय के छ ? विवरण ढाँटी सर्जमिन गरे गराएमा प्रचलित कानून बमोजिम कारवाही हुने हुँदा माथि उल्लेख भए बमोजिम पछिसम्म व्यहोरा फरक नपर्ने गरी सर्जमिन मुचुल्का पठाउनु हुन भनी जिल्ला प्रशासन कार्यालय सिरहाको च.नं. ३३०४ मिति २०६८।११।२१, च.नं. ३३०७ मिति २०६८।११।२१ च.नं. ३३०८ मिति २०६८।११।२१ मा क्रमशः गा.वि.स.को कार्यालय रामनगर मिर्चैया गा.वि.स.को कार्यालय बेतौना र जिल्ला प्रहरी कार्यालय सिरहामा व्यहोरा प्रष्ट पारी सर्जमीन मुचुल्का पठाई दिन पत्राचार गरिएकोमा विरेन्द्र

सिंहका दुई छोरा मात्र हुन् जेठा सत्येन्द्र कुमार सिंह कान्छा हितेन्द्र कुमार सिंह हुन्। यिनीहरूको जन्म वेतौना ५ मा हो। हाल सोही ठाउँमा नै छ मिथलेश कुमार सिंहका बाबुको नाम थाहा छैन र यिनका बुबाको नाम विरेन्द्र सिंह पनि होइन। हितेन्द्र सिंह र सत्येन्द्र सिंहका यी मिथलेश कुमार सिंह दाजु भाइ पनि होइनन्। मिथलेश कुमार सिंहले विरेन्द्र कुमार सिंहलाई बाबु बनाई नागरिकता लिएको थाहा छैन भन्ने समेत व्यहोराको एकैमुख मिलान सर्जमिन मुचुल्का गा.वि.स.को कार्यालय वेतौनाको च.नं. १३७ मिति २०६८।१२।२७ च.नं. ८३२ मिति २०६९।०१।१० को रामनगर मिर्चैयाको पत्र र च.नं. ३५०३ मिति २०६८।१२।३० को जिल्ला प्रहरी कार्यालय सिरहाको पत्र समेतबाट सर्जमिन मुचुल्कामा लेखी आएको देखिएको।

५. यी मिथलेश सिंह भारतीय व्यक्ति भएको हुँदा निजले नेपालको वतन राखी वंशजको नाताले लिएको २०५५।०८।२ को ना.प्र.नं. ०२५९५४५५ स.सि.नं. ७४९४ नेपाली नागरिकताको प्रमाणपत्र वदर गरी पाउँ भनी उजुरी निवेदनमा प्रमाणमा राखिएका व्यक्तिहरू गुजन यादव, प्रमेश्वर महारा, रामविलास यादव, देवनारायण गोइतले २०६९।०४।०१ मा जिल्ला प्रशासन कार्यालय सिरहामा उपस्थित भई गरेको कागज।
६. जिल्ला प्रशासन कार्यालय, सिरहाको २०६९।०३।१२, २०६९।०३।१७ का आदेश बमोजिम तपाईं मिथलेश सिंह उपर परेको उजुरीका सन्दर्भमा तपाईं नेपालको नागरिक हो भन्ने प्रमाण तपाईंसँग के छ ? सोको जानकारीको अतिरिक्त तपाईंका बुबा विरेन्द्र सिंह हुन् भन्ने तपाईंले दावी गरे बमोजिम निजलाई समेत उपस्थित गराउन हुन भनी मिथलेश सिंहलाई र थप प्रमाण केही भए पेश गर्न र उजुरीकर्ता प्रमोद कुमार यादवलाई लिखित जानकारी दिएकोमा विपक्षी बनाइएका मिथलेश सिंहले २०५५ सालपछिको मतदाता नामावली, २०६० सालको गा.वि.स. रामनगर मिर्चैयाको सिफारिश जस्ता कागजको अतिरिक्त, घर उठाई जग्गा खिचोला मुद्दाको २०६२ सालको सिरहा जिल्ला अदालतको फैसला, २०६४ सालको पुनरावेदन राजविराजको फैसला, २०५३ साल पूर्व जन्म भएको आफ्ना सन्तती व्यक्तिहरूको जन्म दर्ता, २०४०।४१ टायर मर्मत गरे वापत गा.वि.स.मा बुझाउनु पर्ने गरेको विवरण प्रधानपञ्चले लेखेको पत्र र इलाका प्रहरी कार्यालय मिर्चैयाले २०४९।०२।२९ मा मोटरसाइकलमा भएको क्षतिको विवरण उपलब्ध गराउन लेखेको पत्रहरूको छायौंप्रति राखी म वंशजको नाताले

नेपाली नागरिक नै हुँ भनी २०६९।०४।२४ गते निवेदन पेश गरेका छन् भने उजुरीकर्ता प्रमोद कुमार यादवले शुरु निवेदन साथ पेश गरेका कागजातहरू प्रमाण लगाई मिथलेश कुमार सिंह उपर कार्यवाही गरी प्राप्त गरेको निजको वंशजको नाताको नेपाली नागरिकताको प्रमाणपत्र वदर गरी पाउन थप प्रमाण स्वरूप सिरहा जिल्ला अदालतमा चलेको ज.खि.मे. राजमार्ग निस्कने बाटो समेत खुलाई चलन चलाई पाउँ भन्ने मुद्दा मुलतवी राखी पाउँ भन्ने निवेदनको सिरहा जिल्ला अदालतबाट प्राप्त प्रमाणित नक्कल पेश गरेको देखिन्छ।

७. मिथलेश कुमार सिंहले २०५४।११।१२ मा गा.वि.स.को कार्यालय वेतौनाका अध्यक्ष उद्धव बहादुर अधिकारीले सिफारिश गरेको अनुसूची १ को सिफारिश पत्र, सत्येन्द्र सिंह राजपुतको च.नं. १३२८ मिति २०३४।०९।२१ को नागरिकताको प्रमाणपत्रको छायाँप्रति, च.नं. ३२०६ मिति २०५४।११।२५ को जिल्ला प्रहरी कार्यालय सिरहालाई मिथलेश कुमार सिंहको विषयमा बुझी पठाई दिन लेखिएको पत्र र सो साथ प्राप्त भएको पाना २ मिति २०५४।१२।०७ को सर्जमिन मुचुल्का अध्यक्ष उद्धव बहादुर अधिकारीको रोहवरमा रहेको उक्त मुचुल्का समेत संलग्न रहेको।
८. यसमा उजुरी निवेदन साथ संलग्न रहेको विरेन्द्र सिंह राजपुतका छोरा हितेन्द्र किशोर सिंह र सत्येन्द्र सिंह बीचका अंश पाउँ भनी सिरहा जिल्ला अदालतमा दायर गरेको फिराद पत्रमा विरेन्द्र प्रसाद सिंहका दुई छोरोमा जेठो म फिरादी सत्येन्द्र सिंह कान्छो हितेन्द्र किशोर सिंह भनी उल्लेख गरेको व्यहोरा सोही मुद्दामा विरेन्द्र सिंहले २०४४।०७।०४ मा पेश गरेको प्रतिउत्तर पत्र, २०४४।०८।२४ को विरेन्द्र सिंहको वारेश भई आफ्ना हकमा समेत हितेन्द्र किशोर सिंहले सिरहा जिल्ला अदालतमा गरेको बयान, २०४५।०१।२३ मा पेश गरेको तायदाती विवरण सोही मुद्दामा सगरमाथा अञ्चल अदालत राजविराज बेन्चमा सत्येन्द्र सिंह राजपुतले २०४६।०२।१७ मा पेश गरेको पुनरावेदन पत्र, हितेन्द्र किशोर सिंह राजपुत समेतको हकमा २०४५।०७।२९ भएको फैसला समेतका कागज तथा अदालतबाट अंश छुट्याई दिएको प्रमाणबाट पनि यी मिथलेश सिंह कही कतैबाट विरेन्द्र सिंहका छोरा हुन् भन्ने खुल्न आएको देखिँदैन। मिति २०५४।११।२८ मा मिथलेश सिंहका छोरा राजेश सिंह राजपुतले जिल्ला सिरहा गाउँ विकास समिति रामनगर मिर्चैया वार्ड नं. ३ मा बस्ने फुलझा साहसँग ऋण लिई कपाली तमसुक गर्दा आफ्ना तीन पुस्तामा

गोरखनाथ सिंहको नाती मिथलेश सिंहको छोरा रहेको तथ्य पुष्टि भएको साथै मिथलेश सिंहको हाल बसोबास रामनगर मिर्चैया वार्ड नं. ४ देखाए तापनि २०५८ सालमा मिथलेश सिंहको बसोबास ऐ. वार्ड नं. ३ मा नै भएकोले २०५८ सालमा निर्वाचन आयोगले तयार पारेको मतदाता रामनगर मिर्चैया वार्ड नं. ३ को मतदाता नामावली पेज नं. १३ क्र.सं. ४९८ मा मिथलेश सिंहको बाबुको नाम गोरखनाथ सिंह उल्लेख गरेको देखिन्छ। उनले आफ्नो कसुरबाट बचन सो पछिका मतदाता नामावलीहरूमा मिथलेश सिंहले कित्ते पिता विरेन्द्र सिंहको नाम उल्लेख गरेको छ। २०५८ सालको मतदाता नामावलीले गोरखनाथ सिंहको छोरा मिथलेश सिंह हो भन्ने पुष्टि गरी रहेको छ। २०३२ सालदेखि जिल्लामा पटक-पटक खटिएको नागरिकता टोलीमा समेत यी मिथलेश सिंह लगायत निजका परिवारहरूको कही कतै नाम दर्ता भएको देखिदैन, रामनगर मिर्चैया गा.वि.स. र सो गा.वि.स. पूर्व बसोबास भएको भनिएको वेतौना गा.वि.स. समेतमा निजको स्थायी सम्पत्ति घर, जग्गा, जमिन २०५५ साल अगाडि रहे भएको पाइँदैन। यी व्यक्ति विरेन्द्र सिंहका छोरा भए र यिनको बसोबास पहिलेदेखि नै भएको भए नागरिकता टोली, घरधुरी कर समेतमा आफ्ना र आफ्ना परिवारका सदस्यहरूको नाम लेखाउन सक्नु पथ्र्यो किन कि २००६ सालमा जन्म भएको व्यक्तिको उमेर पुगिसकेकै अवस्था हुन्छ। अनुसन्धानको सिलसिलामा २०६८।११।३० मा यस कार्यालयमा बयान गर्दा सो बयानको सवाल नं. ३ को जवाफमा विरेन्द्र सिंहका तीन छोरा र एक छोरी हौं भनेका छन् तर २०५४।१२।०७ मा नागरिकता प्राप्त गर्ने प्रयोजनका लागि भएको सर्जिमिन मुचुल्कामा छोरी चार जना उल्लेख भएको र पेशा खेती गर्ने व्यक्ति हुन् भनी मुचुल्कामा लेखिएको देखिन्छ। निवेदनका साक्षीहरू गुजन यादव, प्रमेश्वर महारा, रामविलास यादव, देवनारायण गोइत समेतको भनाईबाट पनि यी भारतीय नै हुन् भनी किटानी लेखाई दिएको समेतबाट यी मिथलेश सिंहले व्यहोरा ढाँटेको प्रष्ट हुन्छ। तसर्थ यी मिथलेश सिंह विरेन्द्र सिंहका छोरा हुन् र वंशजको नागरिकता पाउने हुन् भन्ने उपरोक्त प्रमाणका आधारमा भन्न सक्ने अवस्था विद्यमान नहुँदा निजले झुठा विवरण पेश गरी बनावटी प्रमाणको आधारमा मिति २०५५।०८।२२ मा प्राप्त गरेको ना.प्र.नं. ०२५९५४५५ स.सि.नं. ७४९४ को वंशज किसिमको नेपाली नागरिकता नेपाल नागरिकता ऐन २०६३ को दफा १४(१) बमोजिम रद्द गरी दिन मनासिव देखी

प्रस्तावित राय सहित पंजिकाबमोजिम कागज भएको सकल फाइल यसै साथ पेश गरेको छु। निवेदनमा विपक्षी बनाइएका अन्य व्यक्तिहरु मिथलेश सिंहका परिवार भित्रका व्यक्तिहरु भएको देखिएकाले बाबुको नागरिकता वदर भएपछि निजहरुको हकमा समेत स्वतः वदरको कार्यवाही अगाडि बढाउने व्यहोरा सादर अनुरोध गर्दछु भन्ने समेत व्यहोराको प्रमुख जिल्ला अधिकारी जिल्ला प्रशासन कार्यालय सिरहाको प्रतिवेदन।

९. भारत, जिल्ला छपरा वैशाली प्रखण्ड घर भई हाल वतन ढाँटी किते नागरिकता लिएको वतन जिल्ला सिरहा गा.वि.स. वेतौना वडा नं. ३ देखाई गोरखनाथ सिंहको छोरा मिथलेश कुमार सिंह तर किते नागरिकता लिँदा विरेन्द्र कुमार सिंहको छोरा मिथलेश सिंह भनी उल्लेख गरेका ना.प्र.नं. ०२५९५४५५ स.सि.नं. ७४९४ मिति २०५५।०८।२२ वतन जिल्ला सिरहा गा.वि.स. रामनगर मिर्चैया वडा नं. ४ मा अस्थायी बसोबास गरी आएका मिथलेश सिंहले वंशजको आधारमा झुक्याई नेपाली नागरिकता लिन सफल भएको र जिल्ला प्रशासन कार्यालय सिरहाको च.नं. ४३१ मिति २०६९।४।२८ को पत्र र सो पत्र साथ प्राप्त हुन आएका मिसिल संलग्न कागजातहरुको आधारमा निज मिथलेश सिंह नेपाली नागरिक नभई गैर नेपाली नागरिक भएको व्यहोरा खुल्न आएकाले निजको निम्न विवरण अनुसारको नेपाली नागरिकताको प्रमाणपत्र नेपाली नागरिकता ऐन, २०६३ को दफा १४ उपदफा (१) मा उल्लेख भए अनुसार “कुनै विदेशी व्यक्तिले झुठो विवरण वा बयान दिई नेपाली नागरिक हो भनी झुक्याई नेपाली नागरिकताको प्रमाणपत्र प्राप्त गरेको कुरा प्रमाणित हुन आएमा नेपाल सरकारले निजको नेपाली नागरिकताको प्रमाणपत्र रद्द गरी निजलाई नेपाली नागरिकबाट हटाउने आदेश दिनेछ ।” भन्ने उल्लेख भए अनुसार निजको नेपाली नागरिकताको प्रमाणपत्र रद्द गरी नेपाली नागरिकताबाट हटाउने गरी यो निर्णय आदेश गरिएको छ भन्ने व्यहोराको शुरु श्री गृहमन्त्रालय सिंहदरबार, काठमाडौँबाट मिति २०६९।१२।२५ मा भएको फैसला

१०. मानिस र राज्य एक अर्काका पुरक हुन्। प्रमाण ऐन, २०३१ को दफा २५ ले दावी प्रमाणित गर्ने भार फौजदारी मुद्दामा वादी पक्षको हुने भनी उल्लेख गरेकोमा मलाई नेपाली नागरिक नभएको भनी पुष्ट्याई गर्न सकेको छैन। नेपालका अन्तरिम संविधान तथा नागरिकता ऐन २०६३ ले नागरिकको मूलभूत आधार “अधिवास” Domicile लाई मानेको छ जो Private International Law को मौलिक सिद्धान्त हो। मानिस



राज्यविहिन हुन नसक्ने तर्फ शुरु फैसला मौन छ ।

बाबु योगी प्रवृत्तिको हुँदा जेठा दाजु सत्येन्द्र सिंहले सनाखत गरी नागरिकता बनाई दिएका हुन्। शुरु फैसलामा अंश मुद्दामा अंशियार नदेखाएको आधार लिएको कुरा कानून सम्मत छैन। कानून बमोजिमको हदम्यादमा मैले प्रचलित कानून बमोजिम कारवाही गरी अंश लिन पाउने अधिकार सुरक्षित नै रहेको अवस्थामा अंशियार नदेखाएको भन्ने आधार न्याय संगत हुन सक्दैन। घरसारको कपाली तमसुकलाई मुलुक ऐन अ.व. ७८नं. को प्रकृया नै नपुगेको अवस्थामा प्रमाणमा लिन नमिल्नेमा विना रजिष्ट्रेशनको लिखतलाई नागरिकताको विषयसँग जोडी प्रमाणमा लिन मिल्ने होइन। २०५८ सालको मतदाता नामावलीमा नाम नरहेको भनी लिएको आधार मतदाता नामावली सम्बन्धी ऐन, २०६३ को दफा ३६ र ३८ को कानूनी मर्मको विपरीत छ। मतदान गर्ने प्रयोजन बाहेक अन्य कुरामा प्रमाणमा लिन नपाईने भन्ने ऐनको उद्देश्य विपरित प्रमाणमा ग्रहण गरिएको मिलेको छैन। बाबु विरेन्द्र सिंह समेतको नाममा देखिएको अंशवण्डाको मुद्दाबाट स्थायी सम्पत्ति रहेको र २०३४ साल अगावै देखि भोग बसोबास गरी आएको भन्ने सा.दे.नं. १५७० को ज.खि.च. मुद्दामा भएको सर्जिमिनबाट समेत देखिइरहेको तथ्य गौण गरी भएको फैसला प्रमाणको मूल्याङ्कन नभएको भन्ने स्पष्ट भै रहेको छ। गुजन यादव, प्रमेश्वर महारा, रामविलास यादवले विना सबुद प्रमाण भारतीय नागरिक भनेको हचुवा कथनलाई अंगीकार गरी ठोस प्रमाणको अभावमा भएको फैसला ग्राह्य हुन सक्दैन। म पुनरावेदक पुस्तावली, नागरिकता, सम्पत्ति, कारोवार, घर, जन्म, शिक्षा समेतका आधारमा नेपाली नागरिक देखिई रहेकोमा सो तथ्य प्रमाणमा मूल्याङ्कनमा गौण राखिएको छ। मिसिल संलग्न सिरहाको च.नं. २९३२ मिति २०६८।११।३० र जि.प्र.का. सिरहाको च.नं. ३३०४ मिति २०६८।११।२१ को पत्रबाट भै आएको सर्जिमिन मुचुल्काबाट समेत म विदेशी नागरिक भएको र किर्ते नागरिकता लिएको भनी कसैले खुलाउन सकेको छैन। अख्तियार दुरुपयोग अनुसन्धान आयोगमा दर्ता भएको द.नं. ३२८ मिति २०६०।५।१ र भ्रष्टाचार नियन्त्रण शाही आयोगमा द.नं. ३८४६ मिति २०६२।३।५ दर्ता भै रामनगर मिर्चैया सिरहाको च.नं. ८६ मिति २०६२।५।२६ मा जिल्ला प्रहरी कार्यालय सिरहा च.नं. १२३० मिति २०६२।५।२० को पत्र मार्फत म पुनरावेदक मिथलेश सिंह मिति २०६२।६।५ मा जिल्ला प्रशासन कार्यालयमा उपस्थित भै गरेको बयान, सोही विषयमा पिता विरेन्द्र

सिंहले गरेको बयान, सिफारिस गरी दिने गा.वि.स. सचिव उद्धव अधिकारीको बयानबाट समेत म पुनरावेदक नेपाली नागरिक भएको, विरेन्द्र सिंहको छोरा भएको समेतका कागज प्रमाणबाट पुष्टि भै रहेको हुँदा जिल्ला प्रशासन कार्यालय सिरहाको मेरो नेपाली नागरिकता बदर गर्ने गरी भएको प्रस्तावित रायलाई सदर गर्ने गरी गृह मन्त्रालयबाट भएको मिति २०६९।१२।२५ को निर्णय बदर गरी ना.प्र.नं. ०२५९५४५५ स.सि.नं. ७४९४ मिति २०५५।८।२२ मा प्राप्त नेपाली नागरिकता कायम राखी पाउँ भन्ने समेत व्यहोराको पुनरावेदन पत्र ।

११. प्रमाण ऐन, २०३१ को दफा २७ (१) मा भएको व्यवस्था हेर्दा, “प्रचलित नेपाल कानून बमोजिम सजायमा कमी वा छुट हुने वा सजायमा रिहाई पाउने कुनै कुराको जिकीर प्रतिवादीले लिएमा सो कुराको प्रमाण पुर्‍याउने भार निजको हुनेछ ।” भन्ने व्यवस्था रहेबाट यी प्रतिवादीले आफू विरेन्द्र सिंहको छोरा भएको र वंसजको आधारमा नेपाली नागरिकताको प्रमाण पत्र प्राप्त गरेको भनी ठोस र वस्तुनिष्ठ प्रमाणद्वारा पुष्ट्याई गर्नु पर्नेमा त्यस्तो कुनै निश्चित र आधारभूत प्रमाण मिसिल सामेल गर्न सकेको नपाईदा पर्याप्त र भर पर्दो प्रमाणको अभावमा यी प्रतिवादी मिथलेश सिंह नेपाली नागरिक हुन भनी मान्न सक्ने अवस्था नहुँदा निजले मिति २०५५।८।२२ मा प्राप्त गरेको ना.प्र.नं. ०२५९५४५५ स.सि.नं.७४९४ को नागरिकताको प्रमाणपत्र रद्द गर्ने गरी मा.गृहमन्त्रीले मिति २०६९।१२।२५ गते पुनरावेदकको नेपाली नागरिकताको प्रमाणपत्र रद्द गरी नेपाली नागरिकताबाट हटाउने गरी भएको निर्णय आदेश मिलेकै देखिँदा सदर हुने ठहर्छ। पुनरावेदकको पुनरावेदन जिकीर पुग्न सक्दैन भन्ने पुनरावेदन अदालत राजविराजको मिति २०७०।८।१७ गते को फैसला ।

१२. म निवेदकले प्रमोद कुमार यादवउपर दायर गरेको लुटपिट मुद्दाको रिसइवीले मैले र छोराहरुले प्राप्त गरेको नागरिकतालाई सिराहा जिल्ला, बेतौना गाउँ विकास समिति वडा नं. ३ बस्ने विरेन्द्र सिंह राजपुतको छोरा भनी लिएको कित्ते नागरिकता बदर गरी पाउँ भनी जिल्ला प्रशासन कार्यालयसमक्ष दिएको उजुरीको सन्दर्भमा प्र.जि.अ. ले सतेन्द्र सिंहसमेत र वीरेन्द्र सिंहबीचमा चलेको अंश मुद्दामा अंशियार नदेखिएको, लेनदेनको कपाली तमसुकमा राजेश सिंहको हजुरबुबा गोरखनाथ सिंह देखिएको, २०५८ सालको भोटार लिष्टमा मिथलेश सिंहको बाबुको नाम गोरखनाथ सिंह देखिई बेतौनामा २०५५ साल अधिसम्म स्थायी घर सम्पत्तिसमेत नभई निजका साक्षीसमेत भारतीय भएकले

मिथलेश सिंह वीरेन्द्र सिंहका छोरा हुन् भन्ने नदेखिएकाले झूठा विवरण पेश गरी प्राप्त गरेको ना.प्र.नं. ०२५९५४५५ स.सि.नं. ७४९४ को नेपाली नागरिकताको प्रमाण पत्र नागरिकता ऐन, २०६३ को दफा १४(१) विपरित भएको सिफारिसका आधारमा गृहमन्त्रीले नागरिकताबाट हटाउने गरी भएको निर्णय कायम हुन सक्दैन ।

म निवेदक नेपाली नागरिक भएको कुरा मेरो पुस्तावली, घर घडेरी, २०३४ सालदेखिको निरन्तर व्यापार, गाउँ विकास समितिको सिफारिस, जग्गा मुद्दामा भएको अदालतको फैसला, मतदाता सूची, कर बुझाएको पत्र, बुबा वीरेन्द्र सिंह तथा दाजु सत्येन्द्र सिंहको सनाखत लगायतका प्रमाण कागजबाट पुष्टि भइरहेको छ। मलाई भारतीय नागरिक भनी आरोप लगाएको खण्डमा नेपाल नागरिकता ऐन, २०६३ को दफा १४(१) बमोजिम नेपाली नागरिकताको प्रमाणपत्र रद्द गरी हटाउन आदेश दिने अधिकार नेपाल सरकारलाई मात्र रहेको र सो अधिकार नागरिकता ऐन, २०६३ को दफा २०(१) को प्रतिबन्धात्मक व्यवस्था अनुसार प्रत्यायोजन हुन नसक्ने अधिकार हो। प्रचलित कानूनको बर्खिलाप हुने गरी नागरिकता रद्द गर्ने अधिकार गृहमन्त्री र प्रमुख जिल्ला अधिकारीलाई रहेको छैन। नेपाल सरकार भन्ने शब्दले प्रधानमन्त्रीको अध्यक्षतामा गठित मन्त्रिहरूको सामूहिक अस्तित्वलाई जनाउँछ भन्ने स्पष्ट रहेको छ।

अधिकार विहिन गृहमन्त्रीको निर्णय नागरिकता ऐन, २०६३ को दफा १४(१)को प्रतिबन्धात्मक वाक्यांश एवं ने.का.प. २०७०, नि.नं. ९०२०, पृष्ठ ७६५ मा प्रतिपादित सिद्धान्तको विपरित रहेको छ। पुनरावेदन अदालतले आफूसमक्ष परेको पुनरावेदनलाई अ.बं. २९ नं. बमोजिम क्षेत्राधिकार भएको अदालतमा पठाउनु पर्नेमा आफैले क्षेत्राधिकार ग्रहण गरी फैसला गर्न मिल्ने होइन ।

प्रेमप्रसाद उपाध्यायसमेतले मेराउपर दिएको जग्गा खिचोला चलन मुद्दाको फैसलाबाट समेत म मिर्चैयामा स्थायी बसेको स्पष्ट रहेको छ। म नेपाली नागरिक होइन भनी गरिएको सर्जमिन, बकपत्र बनावटी रहेका छन्। भारतीय नागरिक हो भन्ने प्रमाण देखाउन सकेका छैनन। कपाली तमसुकमा भारतीय भन्ने देखिँदैन। आरोप लागेको व्यक्तिलाई नदेखाई, नसुनाई भएको लिखतको अ.बं. ७८ नं. बमोजिम प्रमाणिक मूल्य रहदैन। नागरिकता सम्बन्धी कुरामा मतदाता नामावली ऐन, २०६३ को दफा ३६ ले कुनै फरक पाउँदैन। अदालतले निर्णय गर्नु पूर्व अ.बं. १३९ नं. बमोजिम गृह मन्त्रालय र जिल्ला प्रशासन कार्यालयसमेतलाई नबुझी मुद्दाको निरूपण

गर्न मिल्ने होइन। मेरो विरुद्ध नरसिंह नारायण सिंहले अख्तियार दुरुपयोग अनुसन्धान आयोगमा दिएको उजुरीको टुङ्गो लागिसकेको अवस्थामा पुनः अर्को उजुरी परी भएको निर्णय अ.बं. ८५ नं. को प्रतिकूल रहेकोले प्रमुख जिल्ला अधिकारीको त्रुटिपूर्ण सिफारिसको आधारमा गृहमन्त्रीबाट नागरिकता ऐन, २०६३ को दफा १४(१) को त्रुटि गरी भएको निर्णयलाई सदर गरेको पुनरावेदन अदालत, राजविराजको मिति २०७०।८।१७ गते को फैसलामा न्याय प्रशासन ऐन २०४८ को दफा १२ को उपदफा (१) (क) (ख) को त्रुटी रहेकाले मुद्दा दोहोर्याई पाउँ भन्ने निवेदन ।

१३. यसमा नेपाली नागरिकता ऐन, २०६३ को दफा १४(१) मा "कुनै विदेशी व्यक्तिले झूठो विवरण वा बयान दिई नेपाली नागरिक हो भनी झुक्याई नेपाली नागरिकताको प्रमाणपत्र प्राप्त गरेको कुरा प्रमाणित हुन आएमा नेपाल सरकारले निजको नेपाली नागरिकताको प्रमाणपत्र रद्द गरी निजलाई नेपाली नागरिकबाट हटाउने आदेश दिनेछ" भनी व्यवस्था भएको र सो व्यवस्था अनुसार नेपाल सरकार मन्त्रिपरिषदबाट मात्र सो अधिकारक्षेत्रको प्रयोग हुनुपर्नेमा गृहमन्त्रीबाट नेपाली नागरिकताको प्रमाणपत्र रद्द गरी नेपाली नागरिकबाट हटाउने गरी भएको निर्णयलाई सदर हुने ठहर गरेको पुनरावेदन अदालत, राजविराजको मिति २०७०/८/१७ को फैसलामा प्रमाण ऐन, २०३१ को दफा ३, ५४, मुलुकी ऐन अ.बं. १८४क, १८५ नं. र नेपाली नागरिकता ऐन, २०६३ को दफा १४(१) एवं ने.का.प. २०७०, निर्णय नं. ९०२०, पृष्ठ ७६५ मा प्रतिपादित सिद्धान्त समेतको कानूनी एवं व्याख्यात्मक त्रुटि रहेको देखिँदा न्याय प्रशासन ऐन, २०४८ को दफा १२(१) (क) बमोजिम मुद्दा दोहोर्न्याई हेर्ने निस्सा प्रादन गरिदिएको छ। कानून बमोजिम गर्नु भन्ने यस अदालतको मिति २०७२/५/२१ गतेको आदेश।

१४. विपक्षीले जे सुकै व्यहोराको निवेदन गरे पनि विपक्षी रिट निवेदक भारतीय नागरिक हुन्। निज विपक्षीले सिराहा जिल्ला बेतौना गाउँ विकास समिति वडा नं. ३ बस्ने वीरेन्द्र सिंह राजपुतलाई आर्थिक प्रलोभनमा पारी कित्ते पिता बनाई मिति

२०५८/८/२२ मा ना.प्र.नं. ०२५९५४५५ स.सि.नं. ७४९४ को नेपाली नागरिकता लिएको हो। विरेन्द्र सिंहका छोरा सतेन्द्र सिंह राजपुतले विरेन्द्र सिंह राजपुतसमेत उपर मिति २०४४/४/३ मा दायर गरेको अंशदर्ता मुद्दाको फिरादपत्रमा विपक्षी मिथलेशलाई विरेन्द्र सिंहको छोरा भनी उल्लेख गरिएको छैन। त्यसै गरी उक्त मुद्दामा विरेन्द्र सिंहका २ छोरोमा जेठा सितेन्द्र र कान्छा हितेन्द्र सिंह उल्लेख छ। उक्त अंश दर्ता मुद्दाको फिरादपत्र, प्रतिउत्तर पत्र फैसला, पुनरावेदनपत्र लगायतमा विपक्षीको नाम उल्लेख छैन। यसरी उक्त प्रमाण समेतका आधारमा विपक्षी भारतीय भएको र निजले विरेन्द्र सिंहलाई आर्थिक प्रलोभनमा पारी कित्ते व्यहोराबाट उक्त नागरिकता लिएको हुँदा यथार्थ व्यहोरा उल्लेख गरी जाहेरी दरखास्त मिति २०६८/१०/१९ मा जिल्ला प्रशासन कार्यालय सिराहामा दर्ता गराएको हो। मैले जे व्यहोराको दर्खास्त गरेको थिएँ त्यो व्यहोरा अहिले पनि प्रमाणद्वारा समर्थित रहेको हुँदा निजले आफूलाई नेपाली नागरिक हो भनी प्रमाणित गर्न सक्ने अवस्था छैन।

त्यसै गरी २०५८ सालमा विपक्षी मिथलेश सिंहको बसोबास रामनगर मिर्चैया वडा नं. ३ मा रहेको र निर्वाचन आयोगले तयार गरेको २०५८ सालको मतादाता नामावलीमा मिथलेश सिंहको बाबुको नाम गोरखनाथ सिंह उल्लेख गरेको र निज मिथलेशका छोरा राजेश सिंहले मिति २०५४/११/२८ मा फुलझा साहसँग गरेको कपाली तमसुकमा समेत निज राजेश सिंहले आफूलाई गोरख सिंहको नाति, मिथलेश सिंहको छोरा भनी उल्लेख गरेबाट विपक्षीको बदनियत रहेको छ। उल्लिखित आधारमा विपक्षीको निवेदन जिकिरमा कुनै तथ्यगत र कानूनी आधारसमेत नरहेकोले गृहमन्त्रीको मिति २०६९/१२/२५ को निर्णय र सो निर्णयलाई सदर गर्ने पुनरावेदन अदालत, राजविराजको मिति २०७०/८/१७ को फैसला सदर हुने गरी इन्साफ गरी पाउँ भन्ने प्रमोद कुमार यादवको लिखित प्रतिवाद।

१५. नियमबमोजिम दैनिक तथा साप्ताहिक पेशी सूचीमा चढी पेश हुन आएको प्रस्तुत मुद्दामा पुनरावेदकको तर्फबाट उपस्थित विद्वान वरिष्ठ अधिवक्ता श्री महादेव यादवले नेपाली

नागरिकताको प्रमाण पत्र रद्द गर्ने अधिकार नेपाल नागरिकता ऐन, २०६३ को दफा १४(१) तथा दफा २०(१) बमोजिम नेपाल सरकारलाई मात्र रहेकोमा सो अधिकार सरकारले प्रत्यायोजन गर्न नमिल्ने भएकाले नेपाल सरकारमा रहेको अधिकार गृहमन्त्रीले प्रयोग गर्न मिल्ने होइन। बाबु विरेन्द्र सिंह तथा दाजु सत्येन्द्र सिंहको सनाखत लगायतका कागजातबाट निवेदक नेपाली नागरिक रहेको पुष्टि भइरहेको छ। मिलुवा सर्जिमिनका व्यक्तिहरुले भारतीय भन्ने आरोप लगाए पनि भारत कुन ठाउँको हो भन्ने सकेका छैनन्। प्रमुख जिल्ला अधिकारीको अनाधिकार सिफारिसको आधारमा गृहमन्त्रीले गरेको निर्णयमा क्षेत्रात्मक त्रुटि रहेको छ। मतदाता नामावली र नागरिकतामा नाम फरक पढेँमा नेपाली नागरिक भएको व्यक्ति गैर नागरिक हुन सक्दैन। नाम फरक हुनु र विदेशी हुनु अलग कुरा हो। क्षेत्रात्मक त्रुटि गरी भएको गृहमन्त्रीको निर्णय सदर गरेको पुनरावेदन अदालतको फैसला उल्टी गरी गृहमन्त्रीको निर्णय बदर गरी पाउँ भन्ने समेत व्यहोराको बहस गर्नुभयो।

१६. प्रत्यर्थी प्रमोदकुमार यादवको तर्फबाट उपस्थित विद्वान वरिष्ठ अधिवक्ता श्री हरिप्रसाद उप्रेतीले हितेन्द्र किशोर सिंह र सत्येन्द्र सिंहबीच सिराहा जिल्ला अदालतमा चलेको अंश मुद्दाको पुस्तेवारीमा कहिँ कतै यी निवेदकको नाम उल्लेख हुन सकेको छैन। २०५८ सालमा तयार भएको मतदाता नामावलीमा मिथलेश सिंहको बाबुको नाम गोरखनाथ सिंह उल्लेख रहेको छ। नागरिकता प्राप्त गर्नु अधिको प्रमाणबाट मिथलेशको बाबुको नाम विरेन्द्र सिंह भनेर कहिँ कतै पुष्टि हुन नसकेको अवस्थामा निजले प्राप्त गरेको नेपाली नागरिकता रद्द गर्ने सिफारिस गर्ने गरेको प्रमुख जिल्ला अधिकारीको सिफारिसको आधारमा गृहमन्त्रीबाट नेपाली नागरिकता रद्द गर्ने गरी भएको निर्णय बदर हुनु नपर्ने भएकाले पुनरावेदन अदालतको फैसला सदर गरी पाउँ भनी गर्नु भएको बहस सुनियो।
१७. उपरोक्तानुसार प्रस्तुत भएको बहस सुनि तथा प्रतिवादीको पुनरावेदन जिकिर अध्ययन गरी इन्साफतर्फ बिचार गर्दा यी पुनरावेदकले मिति २०५५।८।२२ गते प्राप्त गरेको ना.प्र.नं.०२५९५४५५ स.सि.नं.७४९४ को बंशजको नागरिकता नेपाल नागरिकता ऐन, २०६३ को दफा १४(१) बमोजिम रद्द गर्ने निर्णय गरेको गृह मन्त्रीको मिति २०६९।१२।२५ गतेको निर्णय सदर गरेको पुनरावेदन अदालत राजविराजको मिति २०७०।८।१७ गतेको फैसला मिलेको छ छैन ? प्रतिवादीको पुनरावेदन जिकिर

पुनः सक्छ वा सक्तैन ? भन्ने सम्बन्धमा निर्णय दिनुपर्ने देखिन आयो ।

१८. यसै लगाउको ०७०-WO-०६४३ उत्प्रेषण मुद्दामा निवेदकको नेपाली नागरिकताको प्रमाणपत्र बदर गर्न सिफारिस गर्ने गरेको जिल्ला प्रशासन कार्यालय, सिरहाको सिफारिसको आधारमा नेपाल नागरिकता ऐन, २०६३ को दफा १४(१) र २० बमोजिम नेपाली नागरिकताबाट हटाउने गृहमन्त्रीको मिति २०६९/१२/२५ को निर्णय र सो निर्णयलाई सदर गरेको पुनरावेदन अदालत, राजविराजको मिति २०७०/८/१७ गतेको फैसलाले अधिकार क्षेत्रको त्रुटि गरी गैह्र अधिकार क्षेत्र ग्रहण गरी गैह्र कानूनी निर्णयलाई सदर गरेको निर्णय कायम हुन नसक्ने हुँदा उत्प्रेषणको आदेशद्वारा बदर गरिदिएको छ। अब जो जे बुझ्नु पर्छ बुझि नेपाल नागरिकता ऐन, २०६३ को दफा १४(१) र २० को प्रक्रिया अबलम्बन गरी पुनः मिथलेश सिंहको नागरिकता सम्बन्धमा निर्णय गर्नु भनी आजै आदेश भएकाले सोही आधार कारणबाट प्रस्तुत मुद्दामा समेत पुनरावेदन अदालत, राजविराजको मिति २०७०/८/१७ गतेको फैसलाले अधिकार क्षेत्रको त्रुटि गरी अधिकार क्षेत्र ग्रहण गरी गैह्र कानूनी निर्णयलाई सदर गरेको निर्णय कायम हुन नसक्ने भएकाले नेपाल नागरिकता ऐन, २०६३ को दफा १४(१) र २० र गृह मन्त्रालय विरुद्ध जमुना राउत कुर्मी भएको नागरिकता बदर मुद्दा मा (नेकाप२०७०, नि.नं.९०२०, पृष्ठ ७६५) प्रतिपादित सिद्धान्तको आधारमा गृहमन्त्रीको मिति २०६९/१२/२५ को निर्णय सदर हुने ठहर गरेको पुनरावेदन अदालत राजविराजको मिति २०७०/८/१७ को फैसला उल्टी हुने ठहर्छ। अब नेपाल नागरिकता ऐन, २०६३ को दफा १४(१), २० तथा यस अदालतबाट प्रतिपादित उल्लिखित सिद्धान्तबमोजिम पुनः निर्णय गर्नु भनी यो फैसलाको जानकारी महान्यायाधिवक्ताको कार्यालय मार्फत नेपाल सरकार गृह मन्त्रालयमा पठाई दिनु। प्रस्तुत मुद्दाको दायरीको लगत कट्टा गरी मिसिल नियमानुसार गरी बुझाईदिनु।

न्यायाधीश

उक्त रायमा म सहमत छु।

न्यायाधीश

इजलाश अधिकृत :- दुर्गाप्रसाद भट्टराई

कम्प्यूटर अपरेटर :- विष्णुदेवी श्रेष्ठ

इति सम्बत् २०७४ साल पौष महिना २० गते रोज ५ शुभम् -----

नियम बमोजिम साप्ताहिक तथा दैनिक पेशी सूचीमा चढी पेश हुन आएको प्रस्तुत मुद्दाको मिसिल कागजात अध्ययन गरी पुनरावेदकको तर्फबाट उपस्थित विद्वान अधिवक्ताहरु सर्व श्री श्याम नारायण साह, नवीन सिंह, बलराम प्रसाद सिंह, जय किशोर गोइत र मो. समिम अख्तर अलीले गर्नु भएको बहस समेत सुनी इन्साफतर्फ विचार गर्दा शुरु जिल्ला प्रशासन कार्यालय सिरहाका प्रमुख जिल्ला अधिकारीले पुनरावेदकको नागरिकता रद्द गर्न प्रस्तावित



रायलाई सदर गर्ने गरी गृह मन्त्रालयबाट मिति २०६९।१२।२५ मा भएको निर्णय मिलेको छ, छैन ? पुनरावेदकको पुनरावेदन जिकिर पुग्न सक्ने हो, होइन ? भन्ने सम्बन्धमा निर्णय दिनुपर्ने देखिन आयो।

निर्णयतर्फ विचार गर्दा मिथलेश सिंह भारतीय व्यक्ति भएकोमा निजले नेपालको कित्ते नागरिकता लिन जिल्ला सिरहा गा.वि.स. बेतौना वडा नं. ३ मा बस्ने विरेन्द्र सिंह राजपुतलाई कित्ते पिता बनाई निज विरेन्द्र सिंह राजपुतको कित्ते छोरा बनी मिति २०५५।८।२२ मा ना.प्र.नं. ०२५९५४५५ स.सि.नं. ७४९४ को कित्ते व्यहोराले नेपाली नागरिकता प्राप्त गरेकोले सो कित्ते नागरिकताको आधारमा नागरिकता प्राप्त गर्ने निजका छोरा तथा श्रीमति समेतलाई पक्राउ गरी नेपाल नागरिकता ऐन २०६३ को दफा २१ बमोजिम हदैसम्म सजाय गरी कित्ते नागरिकताहरू बदर गरी पाउँ भन्ने प्रमोद कुमार यादवको उजुरी निवेदन भएकोमा निज मिथलेश कुमार सिंहले झुठा विवरण पेश गरी बनावटी प्रमाणको आधारमा मिति २०५५।८।२२ मा प्राप्त गरेको ना.प्र.नं. ०२५९५४५५ नेपाली नागरिकता नेपाल नागरिकता ऐन २०६३ को दफा १४(१) बमोजिम रद्द गर्न मा. गृहमन्त्री श्री माधव प्रसाद घिमिरे समक्ष राय प्रस्तावित भएकोमा प्रस्तावित रायलाई सदर गर्ने गरी मा.गृह मन्त्रीज्यूबाट भएको मिति २०६९।१२।२५ को निर्णय प्रमाणको न्यायोचित मूल्यांकन नगरी एकतर्फी प्रमाणलाई ग्रहण गरी भएको त्रुटीपूर्ण फैसला उल्टी गरी वंशजको आधारमा प्राप्त गरेको नेपाली नागरिकताको प्रमाणपत्र कायम राखी पाउँ भन्ने मुख्य पुनरावेदन जिकिर रहेको देखियो ।

यसमा विरेन्द्र सिंह राजपुतका छोरा हितेन्द्र किशोर सिंह र सत्येन्द्र सिंह बीच सिराहा जिल्ला अदालतमा दायर गरेको अंश मुद्दाको फिराद पत्रमा उल्लेखित पुस्तेवारीमा विरेन्द्र प्रसाद सिंहका दुई छोरोमा जेठो सत्येन्द्र सिंह कान्छो हितेन्द्र किशोर सिंह हुन भनी दुई छोरा मात्र उल्लेख भएको पाइयो भने सो अंश मुद्दाको फिरादपत्र, प्रतिउत्तर पत्र, पुनरावेदन पत्र, फैसला तथा फैसला कार्यान्वयन समेतका कागजातमा यी पुनरावेदक मिथलेश सिंहको नाम उल्लेख हुन सकेको पाइएन। सो अंश मुद्दा अन्तिम भएर बसेको देखियो। यसरी नै यी मिथलेश सिंहका छोरा राजेश सिंह राजपुतले जिल्ला सिरहा गाउँ विकास समिति रामनगर मिर्चैया वार्ड नं. ३ मा बस्ने फुलझा साहसँग मिति २०५४।११।२८ मा गरेको कपाली तमसुकमा खुलाएको पुस्तेवारीमा गोरखनाथ सिंहको नाती मिथलेश सिंहको छोरा राजेश सिंह भनी लेखाएको र २०५८ सालमा निर्वाचन आयोगले तयार पारेको रामनगर मिर्चैया वार्ड नं. ३ को मतदाता नामावलीमा मिथलेश सिंहको बाबुको नाम गोरखनाथ सिंह रहेकोमा सो लाई अन्यथा हो भनी भन्न सकेको पाइएन। यी मिथलेश सिंहको जन्म मिति २००६ साल भएकोमा

२०३२ सालमा नागरिकता प्राप्त गर्ने उमेर पुगी सकेको अवस्थामा सोही साल खटिएको नागरिकता टोलीबाट नागरिकता प्राप्त गर्न प्रयत्न नगरी २०५५ सालमा ४९ वर्षको उमेरमा आएर मात्र विरेन्द्र सिंहका छोरा भनी नेपाली नागरिकता लिएको देखिएकोमा उक्त नागरिकता प्राप्त गर्नु भन्दा पहिलाका लिखत प्रमाणबाट मिथलेश सिंहका पिता विरेन्द्र सिंह हुन भन्ने कुरा पुष्टी हुन सकेको पाइएन। जिल्ला प्रशासन कार्यालय सिराहाको च.नं. ३३०८ मिति २०६८।११।२१ पत्रबाट जिल्ला प्रहरी कार्यालय सिराहालाई व्यहोरा प्रष्ट पारी सर्जिमिन मुचुल्का गरी पठाई दिनु भनी लेखी पठाइएकोमा सो बमोजिम भै आएको सर्जिमिन मुचुल्कामा विरेन्द्र सिंहका दुई छोरा मात्र जेठा सत्येन्द्र कुमार सिंह कान्छा हितेन्द्र कुमार सिंह हुन, हितेन्द्र सिंह र सत्येन्द्र सिंह मिथलेश कुमार सिंहका दाजु भाइ होइनन् भनी लेखी आएको पाइयो। २०६९।४।१ मा बुझिएका गुजन यादव, प्रमेश्वर महारा, रामविलास यादव, देवनारायण गोइत समेतले मिथलेश सिंह भारतीय हुन् भनी लेखाई दिएको समेतबाट निज नेपाली नागरिक नभएको तथ्य प्रमाणित भै रहेको अवस्था देखियो। प्रमाण ऐन, २०३१ को दफा २७ (१) मा भएको व्यवस्था हेर्दा, “प्रचलित नेपाल कानून बमोजिम सजायमा कमी वा छुट हुने वा सजायमा रिहाई पाउने कुनै कुराको जिकीर प्रतिवादीले लिएमा सो कुराको प्रमाण पुऱ्याउने भार निजको हुनेछ ।” भन्ने व्यवस्था रहेबाट यी प्रतिवादीले आफू विरेन्द्र सिंहको छोरा भएको र वंसजको आधारमा नेपाली नागरिकताको प्रमाण पत्र प्राप्त गरेको भनी ठोस र वस्तुनिष्ठ प्रमाणद्वारा पुष्ट्याई गर्नु पर्नेमा त्यस्तो कुनै निश्चित र आधारभूत प्रमाण मिसिल सामेल गर्न सकेको नपाँइदा पर्याप्त र भर पर्दो प्रमाणको अभावमा यी प्रतिवादी मिथलेश सिंह नेपाली नागरिक हुन भनी मान्न सक्ने अवस्था नहुँदा निजले मिति २०५५।८।२२ मा प्राप्त गरेको ना.प्र.नं. ०२५९५४५५ स.सि.नं.७४९४ को नागरिकताको प्रमाणपत्र रद्द गर्ने गरी मा.गृहमन्त्री ज्यूले गर्नु भएको निर्णय आदेश मिलेकै देखिँदा पुनरावेदकको पुनरावेदन जिकिर तथा निजका तर्फबाट उपस्थित विद्वान कानून व्यवसायीहरूको वहस जिकिरसंग सहमत हुन सकिएन। अतः नेपाल सरकारबाट मिति २०६९।१२।२५ गते पुनरावेदकको नेपाली नागरिकताको प्रमाणपत्र रद्द गरी नेपाली नागरिकताबाट हटाउने गरी भएको निर्णय आदेश मिलेकै देखिँदा सदर हुने ठहर्छ। पुनरावेदकको पुनरावेदन जिकीर पुग्न सक्दैन। सरोकारवालाले नक्कल माग्न आए कानून बमोजिम लाग्ने दस्तुर लिई नक्कल दिनु। प्रस्तुत फैसला अपलोड गरी मुद्दाको दायरीको लगत कट्टा गरी मिसिल अभिलेख शाखामा बुझाई दिनु